

«Проблема мотивації при дистанційній формі навчання»

Впровадження дистанційної форми навчання потребує якісної попередньої підготовки та організації самого процесу навчання, врахування особливостей, переваг, недоліків, перспектив використання та ролі дистанційної форми навчання в умовах інформатизації суспільства.

Популярність дистанційної освіти зумовлена особливостями такої форми навчання, зокрема: дистанційне навчання забезпечує:

- широкі можливості для безперервного навчання (дозволяє отримати середню, вищу освіту; підготуватися до вступу у вищий навчальний заклад; підвищити кваліфікацію, забезпечити перепідготовку кадрів без відриву від професійної діяльності);

- розширення «ринку освітніх послуг». Ринок дистанційного навчання включає наступні сектори: корпоративний, управлінський, освітній. Зокрема великі компанії Заходу вкладають в навчання персоналу 1-5% річного фінансового обороту, в японських корпораціях на одну людину припадає близько ста годин навчання;

- розвиток єдиного освітнього простору;
- доступ до вітчизняних та світових освітніх послуг, баз даних, інформаційно-довідкових систем, бібліотек;

- просторово-часову незалежність в процесі навчання (можливість навчатися не змінюючи місця проживання, без відриву від виробничої діяльності, в індивідуальному темпі);

- можливість максимально ефективно організувати процес самонавчання;
- набуття інформаційних, комунікаційних компетенцій;
- стимулювання самостійної пізнавальної діяльності.

Дистанційна форма навчання має суттєві переваги, серед яких фахівці виділяють наступні:

- Економічність навчання (економія витрат на проїзд, оренду навчальних приміщень, сплату комунальних послуг, економія часу і т.п.). Організація дистанційного навчання потребує значних капіталовкладень на початковій стадії, проте в цілому виявляється дешевше традиційних форм навчання.

- Індивідуальність - індивідуальна освітня траєкторія (врахування кожним студентом власних особливостей (фізичних, психологічних, розумових) та зайнятості) .

- Гнучкість та свобода – навчання відбувається в зручному режимі: можливість вибору темпу засвоєння знань, індивідуального змісту навчання, послідовності вивчення тем, дисциплін, місця та тривалості занять.

- Соціальність (доступність навчання) – можливість отримувати освіту різним верствам населення, незалежно від місця проживання, матеріальних умов, соціально-демографічних ознак, стану здоров'я тощо, тим самим знижується соціальна напруга в суспільстві.

- Модульність – в основу програм дистанційного навчання покладено модульний принцип. Навчальний процес представлений набором дисциплін, що складаються з модулів.

- Паралельність – навчання може відбуватися без відриву від виробництва (поєднання навчання та професійної діяльності).

- «Відстань» не є перешкодою для освітнього процесу.

- Масовість - кількість тих, хто навчається не є критичним параметром.

- Інтернаціональність - дистанційне навчання дозволяє вести мову про імпорт та експорт освітніх послуг.

- Технологічність та інноваційність - використання в освітньому процесі новітніх інформаційних та телекомунікаційних технологій.

- Постійний моніторинг якості засвоєних знань та об'єктивна система оцінки.

- Можливість консультиватися у висококваліфікованих спеціалістів, викладачів.

Навчання відбувається в неформальних умовах.

- Мобільність (оперативний зворотній зв'язок між викладачем та студентом, можливість швидкого оновлення навчальних матеріалів, враховуючи їх актуальність).

- Формування навичок самостійного засвоєння та критичного аналізу нових знань, інформації.

- Зміна ролі викладача, який виступає в ролі координатора навчального процесу, здійснює корекцію навчальних матеріалів, оновлює методичні матеріали на навчальному порталі, керує навчальними проектами, надає консультації.

Незважаючи на переваги, дистанційне навчання має суттєві недоліки. До негативних аспектів можна віднести:

- Відсутність безпосереднього, емоційно забарвленого спілкування між викладачем та студентом, енергетичного контакту між учасниками навчального процесу, що ускладнює процес передачі соціокультурного досвіду, знижує харизматичні можливості суб'єктів освіти, негативно впливає на групову та професійну ідентифікацію, мотивацію навчання.

- Неможливість впливати на виховання індивіда.

- Брак практичних занять. Так О. Тимофєєва наголошує, що надання навчального матеріалу в електронній формі не може забезпечити повноту навчання, оскільки важливим (особливо для деяких спеціальностей) є наступництво, спадкоємність досвіду, живе тренування на реальних приладах, промислового, лабораторного обладнанні, експериментальних стендах.

- Потреба в технічній грамотності, специфічних навичках адміністративного персоналу, викладачів та студентів.

- Потреба в технічному оснащенні, постійному доступі до джерел інформації.

- Відсутність постійного контролю за успішністю студентів.

- Обмеження можливості викладати свої погляди, знання в усній формі, перевага надається письмовим відповідям.

- Потреба у підготовці спеціалістів, що будуть працювати зі студентами дистанційно, а також високоякісних навчально-методичних матеріалів, що

будуть враховувати специфіку, психолого-педагогічні особливості дистанційної форми навчання.

- Необхідність певних індивідуально-психологічних властивостей у тих, хто навчається, зокрема: самосвідомості, самодисципліни, здатності до самонавчання, вміння працювати самостійно тощо.

- Знеособлення суб'єктів освітнього процесу, віртуальний світ сприяє анонімності та сенсорній деградації спілкування.

- Емоційна холодність та поверховий характер у взаємодіях.

За віддаленості суб'єктів навчального процесу один від одного відбувається втрата деяких складових: контакт очей, вплив емоційної та інтелектуальної атмосфери аудиторії, швидкість реакції у відповідь на питання та ситуації тощо.

- Труднощі формування комунікативної, соціально-психологічної компетентності, навичок співробітництва.

- Значні вимоги щодо адміністрування навчального процесу, постановки завдання на навчання, трудомісткість розробки дистанційних курсів

- Проблема аутентифікації користувачів при перевірці знань

- Складність мотивації слухачів (студентів).

При дистанційній формі навчання важливу роль відіграють мотиви здобуття освіти, вміння навчатися самостійно.

Досвід роботи в системі дистанційного навчання дозволяє говорити про важливість попереднього інструктажу, навчального тренування по роботі на навчальному порталі, це значно спрощує роботу студента, дозволяє уникати технічних питань.

Важливу роль виконує викладач/тьютер, який має оперативно реагувати на питання студента, бути максимально доброзичливим, відкритим для спілкування, створити, за умови знеособленого навчального процесу, атмосферу сприятливу для навчання. Оскільки для більшості студентів зовнішній контроль (з боку батьків, викладачів, кураторів, наставників) є стимулом до навчання, варто, щоб студент розумів, що незважаючи на гнучкість та свободу, все одно процес навчання контрольований, є чіткі вимоги стосовно термінів, підготовки робіт/завдань тощо.

Для підтримання мотивації навчання розробники електронного контенту мають враховувати психолого-педагогічні особливості дистанційної форми навчання, відповідально підходити до розробки навчальних матеріалів, використовувати основи педагогічного дизайну при розробці електронного контенту. Оскільки неякісний «освітній продукт» призводить до падіння інтересу до нього, а отже, і зниження мотивації.

Як найкраще зрозуміти як підсилити мотивацію навчальної діяльності можна скориставшись моделлю американського вченого Дж. Келлера (ARCS – attention (увага) - relevance (значущість) – confidence (впевненість) – satisfaction (задоволення)), сенс якої полягає в послідовності дій: 1) забезпечити увагу

студента, 2) переконати його в значущості процесу навчання, 3) впевненості у власних силах, 4) домогтися задоволення від отриманих результатів.

Якість роботи в системі дистанційного навчання забезпечується не тільки за рахунок сильної внутрішньої мотивації, усвідомленості вибору студента, але й внаслідок зовнішнього мотивування протягом всього терміну навчання.